

Éric Vuillard
14 de juliol

Traducció de Jordi Martín Lloret

edicions

62

ÉRIC VUILLARD

14 de juliol

Traducció de Jordi Martín Lloret

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *14 Juillet*
© Actes Sud, 2016

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).
Tots els drets reservats.

Amb el suport del Departament de Cultura

Primera edició: gener del 2019

Disseny de la col·lecció: Francesc Sala

© de la traducció: Jordi Martín Lloret, 2019

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@edicions62.cat
www.edicions62.cat

Fotocomposició: La Letra, S. L.
Imprès a CPI (Barcelona)

DIPÒSIT LEGAL: B. 29.629-2018
ISBN: 978-84-297-7750-5

LA FOLIE TITON

Una *folie* és una casa d'esbarjo, extravagància d'arquitecte, exageració principesca. El seu aspecte lleuger, delicat, i el llibertinatge de les llums a través de les innombrables finestres anuncien el regne burgès de la segona residència. Imita les vil·les de Palladio, és un Vitruvi per a empresari, un Alberti de senyoret. Però entre totes les *folies* que es van construir a França, a la Borgonya i al Bordelès, a prop de Montpeller, a la vora del Loira, pavellons delirants, jardins coquets, amb les seves illes de magnòlies i les seves cavernes de molsa, on eixams d'ombrel·les es dispersen per les avingudes, la *folie* Titon fou la que de debò feu forrolla a les darreries de l'Antic Règim. La seva glòria és la d'haver vist enlairar-se un montgolfier amb dos homes a la barqueta, per primer cop en la història del món. El paper que embolicava el globus venia de la manufactura Réveillon, instal·lada

a la *folie* Titon, al barri parisenc de Saint-Antoine. La seva segona glòria fou també l'última. El 23 d'abril de 1789, Jean-Baptiste Réveillon, propietari de la manufactura reial de papers pintats, s'adreça a l'assemblea electoral del seu districte i demana una rebaixa dels salaris. Ell té més de tres-cents treballadors a la seva fàbrica, a la rue de Montreuil. En un moment de relaxació i de franquesa desconcertant, afirma que els obrers ja poden viure amb quinze sous al dia en comptes de vint, que alguns ja porten *el rellotge a la butxaca* i aviat seran més rics que ell. Réveillon és el rei del paper pintat, n'exporta a tot el món, però la competència és ferotge; ell voldria que la seva mà d'obra li costés més barata.

Maria Antonieta havia llançat la moda, va fer-ne recobrir les parets del seu tocador: amor estrenyent un colom sota un dosser floral, angelots tirant a l'arc, grotescos, pastorals, monades. I aquesta moda del paper pintat, sublimment pintat, plantilles, pinzells, s'havia estès per tot Europa; i fou llavors que, entre dues festes sumptuoses, fent-se bufar amb una mà delicada l'armilla arrugada de color de gerds i posant-se bé el fulard crema, Jean-Baptiste Réveillon va meditar seriosament, mentre la competència internacional feia furor, la seva rebaixa salarial.

Però el poble tenia gana. El preu del forment havia pujat, el preu del blat havia pujat, tot era car.

I vet aquí que Henriot, fabricant de salnitre, va fer el mateix anunci. Als suburbis van començar a remugar. Als vespres al *cabaret*, com se'n deia abans de la taverna, es reunien, cridaven, renegaven, es prenién la copeta preguntant-se fins quan podrien arribar a final de mes. Tothom estava agitat, inquiet. La nit del 23 d'abril de 1789 va ser una llarga nit de discussions, de queixes i de còlera.

Faltava poc per a l'obertura dels estats generals, ajornats diverses vegades. La gent es va manifestar. Un dia, dos dies, debades. Réveillon i Henriot devien pensar que ja els passaria la febrada, que entre dos glops de vi barat, entre dos rosegons de pa ja se l'empassarien, la píndola, bé prou que calia!, i que al matí ben d'hora tornarien tots a agenollar-se davant les màquines i a pensar per viure; bé prou que cal viure!, no et pots passar la vida vociferant a la place de Grève. Però les protestes no es van aturar.

La fam feia estralls a França. La gent la dinyava. Les collites havien estat dolentes. Força famílies pidolaven per sobreviure. Pertot arreu s'assaltaven combois de gra, es pillaven graners, se saquejaven botigues. Es trencaven els vidres a pedrades, s'esventraven les botes a ganivetades. Hi havia hagut avalots de la fam a Besançon, a Dax, a Meaux, a Pontoise, a Cambray, a Montlhéry, a Rambouillet i a Amiens. Pertot arreu s'havien insultat els ma-

gistrats, s'havien assetjat els seus palaus, s'havien ferit soldats. Era un poble de dones i nens, el que es rebel·lava. Un poble d'aturats, també. De sis-cents mil habitants, París tenia vuitanta mil ànimes sense feina ni recursos. Llavors es van agitar als tugurís, se'ls havia apartat dels debats i del vot de preparació dels estats generals, ja es veia que no se'n podia esperar gran cosa, que només ens deixarien el fred de l'hivern següent i la penúria; allò es decidiria entre gent de bé.

La tarda del 27 d'abril, una multitud va baixar des de Saint-Marcel, reclamant el pa a dos sous i cridant: «Mort als rics!». Davant l'Ajuntament, l'Hôtel de Ville, hi van portar dos maniquins, un per a Réveillon i l'altre per a Henriot; hi van calar foc. El cap de Réveillon es va cremar sota els fanals, el fum volava cap a les finestres, s'estavellava contra els fullatges. La gent plorava. Els magistrats s'estaven atemorits darrere les cortines. La cendra ja formava fang. Al voltant de la plaça les guàrdies franceses empunyaven les armes. Les dones els van cridar a la cara, les boques tortes en el llot de l'aire, que la gent no pot morir de fam. Els soldats les apartaven suauement, les animaven a tornar-se'n cap a casa. I llavors va començar tot. De primer es van llançar cap a la rue de la Cotte, on van arrasar la casa d'Henriot. Un cop esbotzada la gran porta, de tal manera que només

en van quedar alguns fragments agafats a les polle-
gueres de ferro, s'hi van abalançar tots a un sol crit.
Les dones es van abocar cap a les cuines, arreplega-
ven gra o farina amb les faldilles, els homes es mo-
caven als tapissos, els nens pixaven a la gatzoneta
sota les taules, la gentada circulava entre les cambres,
bocabadada, fent rodar botes de vi, escapant-se del
foc quan ja havia pres, escopint als retrats, sotsobrant,
xipollejant en un luxe inaudit que es destruïa, nete-
jant els calaixos, rastellant els armaris, el rebost, el
celler. Però no n'hi va haver prou, amb això.

Sempre s'ha viscut en cases de tova i de posts,
amb una cadira despallada, sense foc, rosegant pa
dolent. Llavors la còlera puja tant com els salaris
volen baixar. Durant el dia 28 l'avalot s'escampa.
Acudeixen de tots els barris del voltant, des de l'altra
riba del Sena. Pel camí arrepleguen els raiers, els
captaires que dormen sota els ponts; i al vespre acon-
segueixen forçar l'entrada de la *folie* Titon. És la
revenja de la suor contra l'emparrat, la revenja del
soldat escarràs contra els àngels galtuts. Vet aquí la
folie, la *folie* Titon, allà on el treball es converteix en
or, allà on la vida esgotada es transforma en llepolies,
allà on la feina dels homes, quotidiana, penosa, allà
on tota la brutícia, les malalties, el lladruc, els nens
morts, les dents podrides, les grenyes, les durícies,
les inquietuds de tota l'ànima, el mutisme espantós

de la humanitat, totes les monotonies, les rutines mortificadores, les puces, la sarna, les mans rostides sobre les calderes, els ulls que espuirnegen en l'ombra, les penes, les esgarrinxades, el fastig de l'insomni, el fàstic de la patuleia bel·licosa, es converteixen en mel, en cants, en petits quadres.

La gentada corre pels jardins de la manufactura. S'atapeeixen entre els petits parterres verd clar, travessen el riu de la Inclinació pel pontet de l'Estima abans de quedar atrapats entre els bosquets, dins del secret dels rics. Uns quants grups s'aturen al peu de la casa, sota la façana sublim, admirant frontons, balustrades, i experimentant ells també, per un instant, una sensació de gràcia, d'equilibri, al·lucinat per l'ànsia de proporció i de simetria. Però l'ordre i la bellesa no aguanten gaire. La gentada sent una mena d'oi. L'encís ja no fa efecte, la majestuositat de la *folie* Titon es dilueix entre la grava del pati. Només queda la *folia*, la dels deliris de grandesa, amb el crani tot foradat.

Sí, sí, a can Réveillon tot es transmuta en luxe, teles, miralls, petits estris per pentinar-se, maquillar-se, arrissar-se els cabells per als amors gentils. Sí, tot es converteix en tot, el cordill en corda de cortines, el falçó en unes boniques tisores, les calces en bata, el pixum de rossí es transforma en renglera de flascons. Sí, aquí la mosca és una abella, pintada

sobre la llinda, el pou és una font, la post corcada un marge, la torba llefiscosa un bonic parquet, l'esperitat de cada dia una classe de piano, el sostre que degota es converteix en un altre pis, i una pila de barraques es metamorfosa en *folie*. Sí, era ben bonica, la *folie* Titon. Però ara els seus matalassos estaven a punt de deixar-hi les tripes de llana i les sabates estaven a punt de perdre-hi els talons.

En una llampada, una multitud d'homes va aconseguir, a través d'una mussolina de teranyines, arrencar de les entranyes de la terra unes quantes ampolles. Era el nèctar de les Llums, sortit de la tina de Montesquieu. Van trencar els brocs de vidre sobre els esglaons del palau i van beure, d'un glop, els vins més nobles, ensangonant-se la cara. Que bons que eren!, no hi ha res millor que fotre's d'una tirada un vi de mil lliures, mamar a raig un château margaux. Amb el gasòmetre ben ple, es van aixecar amb sabates de balancí, el cervell en escabetx, desarborats, portant ulleres de pell de llonganissa i atonyinant-se com bèsties. El producte furtat del treball s'ha de malbaratar, la seva delicadesa s'ha d'esclafar, perquè cal que tot brilli i que tot desaparegui.

El 28 d'abril de 1789 la revolució va començar així: van pillar la bella residència, van esmicolar els vidres, van arrencar els dossers dels llits, van esgarrapar les tapisseries de les parets. Tot fou trencat,

destruït. Van abatre els arbres; van aixecar tres fogueres immenses al jardí. Milers d'homes, dones i nens van saquejar el palau. Volien fer cantar els salmons, volien ballar entre els vels, però sobretot desitjaven saber *fins on es pot arribar*, el que *pot fer* una multitud tan nombrosa. A fora hi havia una massa de trenta mil curiosos. Però van desarmats, només porten bastons i llambordes. I llavors arriben els gendarmes. La gernació llança una calamarsada d'insults i de xiulades. De les teulades plouen pedres i pissarra. Desempedren la rue de Montreuil. Quin gust, lapidar els agutzils! Si no es pot fer això no hi ha llibertat que valgui. La cavalleria avança contra la multitud; la gent recula esquitxada per les baves dels cavalls, davant dels sabres que brillen. Llavors els soldats carreguen els fusells i desapareixen. Una primera salva mata molta gent, la multitud llisca contra les parets, s'arracona on pot; llancen teules, criden. Però els fusells es tornen a carregar: foc a voluntat! Desenes de morts cobreixen el carrer. Llavors la gent es dispersa. Corren, s'atropellen, la gran bugada sota l'afany del cel. Les dones criden als soldats que no matin, que tinguin pietat! Tornen a esclatar els trets, els morts s'amunteguen, els cavallers recorren els carrers, punxant l'esquena dels que fugen. Es parla de més de tres-cents morts i d'altres tants ferits. Els cadàvers es van llançar als jardins dels voltants, en

carros de fems, amuntegats. També hi va haver uns quants penjats. Després van marcar amb ferro roent els avalotadors i els van enviar a les galeres. I diuen que, a part del 10 d'agost de 1792, aquell va ser el dia més sagnant de la Revolució.